

Г.В. ЖАВОРОНKOBA, д-р.ек.наук, Національний авіаційний університет,
Київ

СТРАТЕГІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

В статті з'ясовано співвідношення національної безпеки та державної регіональної політики. Наведено принципи державної технологічної політики та дано визначення технологічній безпеці регіону. Розроблено концепцію формування механізму забезпечення стратегії технологічної безпеки регіону.

В статье выяснено соотношение национальной безопасности и государственной региональной политики. Приведены принципы государственной технологической политики и дано определение технологической безопасности региона. Разработана концепция формирования механизма обеспечения стратегии технологической безопасности региона.

National safety and state regional policy interrelation is clarified in the article. State technological policy principles are presented and region technological safety definition is given in it. There is also developed the formation concept of region technological safety supplying mechanism.

Ключові слова: регіон, стратегія, технологічна безпека

Вступ. Значна диференціація в рівнях економіко-технологічного розвитку регіонів складає безпосередню загрозу економічній безпеці держави, до складу якої входить технологічна безпека. Головною причиною такої загрози залишається відсутність в Україні дієвої політики регіонального розвитку, що призвело не лише до поглиблення диспропорцій і загострення соціально-економічних проблем в регіонах, але й до зниження рівня технологічної безпеки.

Постановка завдання. Технологічна безпека регіону має на меті забезпечення захисту науково-дослідницької, виробничо-технічної та інноваційно-ринкової діяльності від зовнішніх і внутрішніх небезпек та забезпечення економічної стійкості регіону, яка може бути визначена як можливість дієвого контролю регіональними органами управління за використанням власних інтелектуальних ресурсів та притоком їх із ззовні для економічного зростання регіону, а також забезпечення підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Відсутність співвідношення національної безпеки та державної регіональної політики, механізму сприяння захисту національних інтересів в економічній та технологічній сферах при формуванні та впровадженні державної регіональної політики, вимагають розроблення відповідних пропозицій та рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання наукового обґрунтування ефективної реалізації національного науково-технологічного потенціалу, а також проблем використання переваг міжнародної співпраці у науково-технічній сфері для вирішення завдань економічної безпеки знайшли відображення у дослідженнях Ю.М. Бажала, В.М. Гейця, В.О. Гусєва, О.О. Лапко, Б.Є. Патона, В.П. Семиноженка, Л.І. Федулової та інших. Проте дослідженням технологічній безпеці на регіональному рівні приділено недостатньо уваги.

Метою даного дослідження є формування механізму забезпечення стратегії технологічної безпеки регіону, яка повинна не суперечити національним інтересам держави.

Методологія. Забезпечення збалансованого та інтегрованого розвитку регіонів в контексті технологічної безпеки обумовлює при розробці заходів враховувати такі принципи:

інноваційності, тобто структурної перебудови економіки регіонів з урахуванням особливостей їх потенціалу;

рівності регіонів за рахунок удосконалення державного стратегічного, бюджетного та фінансового планування;

економічності та інтеграційності науково-дослідницької діяльності регіонів з використанням територіального поділу і кооперації праці;

розвитку транскордонних і міжрегіональних економічних зв'язків на підставі виробничої кооперації та інтеграції, створення промислово-фінансових груп, науково-технологічних кластерів;

баланс інтересів між науковим центром та регіонами, чітке розмежування обов'язків, прав, повноважень і відповідальності та їх правове оформлення, впровадження договірних відносин між ними;

удосконалення розробки цільових державних програм підтримки регіонів з регіональними науково-дослідницькими програмами, забезпечення їх збалансованості та координації на всіх етапах;

пріоритетності розвитку регіонів, які мають стратегічне значення з технологічної точки зору для України;

вироблення критеріїв і механізмів надання державної підтримки інноваційного розвитку регіонів;

відповідальності регіонів за невиконання заходів у національних науково-дослідницьких програмах;

ефективності міжрегіонального розподілу наукової праці, удосконалення механізму використання інтелектуальних трудових ресурсів, сприяння формуванню їх регіональних ринків праці;

надійності регіональної системи попередження та протидії виникненню і розповсюдженню загроз технологічній безпеці регіону.

Результати дослідження. Політика регіонів не зобов'язана щільно корелювати з регіональною політикою держави. Регіони можуть мати свої пріоритети, напрямки, заходи, обумовлені особливостями їх інноваційного розвитку. Але обов'язковими для виконання є ті, що виходять з пріоритетних національних інтересів. Ці підходи і визначають принципи державної технологічної політики, яка повинна містити [1, 2]: пріоритет загальнонаціональних інтересів; вирівнювання рівня та стимулювання економіко-технологічного розвитку; забезпечення усім регіонам однакових умов розвитку; ресурсне забезпечення та планомірність проведення державної регіональної політики; взаємну відповідальність як центральних, так і місцевих органів влади за невиконання рішень центральних органів влади, якщо вони призвели до виникнення або посилення загроз національній безпеці; цільову спрямованість державної підтримки розв'язання проблем технологічного розвитку регіонів; забезпечення наукового та комплексного підходу до стимулювання розвитку регіонів; підвищення ролі прогнозних розробок технологічного розвитку регіонів; забезпечення узгодженості при формуванні стратегій технологічної безпеки регіонів та їх цілей з національними інтересами України щодо технологічного розвитку.

Аналіз наукових джерел виявив відсутність чіткого визначення технологічної безпеки регіону. Узагальнюючи різні думки, можна дати таке її визначення «технологічна безпека регіону – це такий стан його науково-технологічного та виробничо-технічного потенціалу, який дає змогу забезпечити належне функціонування регіональної економіки, достатнє для досягнення та підтримки конкурентоспроможності вітчизняної продукції, а також гарантування фінансової самостійності за рахунок власних інтелектуальних і технологічних ресурсів».

Доцільно розглянути такі чинники, що дозволяють забезпечити технологічну безпеку регіону: 1) дотримання інтересів регіону щодо розвитку технологій та впровадження інновацій суб'єктами господарювання; 2) визначення загроз регіональним інтересам, що тягнуть за собою зниження рівня технологічної безпеки; 3) оцінка імовірності, ступеня впливу та контрольованості загроз, виділення факторів ризику й агресивних факторів; 4) проведення системного аналізу всіх компонент, визначення їх детермінант для оцінки рівня технологічної безпеки регіону; 5) формування регіональної політики та інституційної трансформації, що сприятимуть підвищенню рівня технологічної безпеки регіону; 6) моніторинг результатів регіональної технологічної політики.

Основою технологічної безпеки регіону є наявність власного технологічного потенціалу, рівень якого має відповідати світовим стандартам та вимогам сьогодення, з огляду на що, основним завданням регіональної влади з посилення технологічної безпеки є сприяння припливу в регіон новітніх технологій із

одночасним контролем їх експорту. Адже на сьогодні лідерами світового співтовариства поступово стають держави, економіка яких базується не на сировинно-ресурсному потенціалі, а на застосуванні новітніх технологій в усіх галузях господарювання: починаючи з виробництва і закінчуючи наданням послуг.

До основних заходів, що сприятимуть посиленню технологічної безпеки регіону, належать [3]: розвиток фундаментальної, університетської та корпоративної науки; створення науково-інноваційної інфраструктури; комерціалізація нововведень та системи перепідготовки кадрів, на основі правової бази для створення науково-технологічного потенціалу тощо. Серед загроз технологічній безпеці варто виділити неналежне фінансування наукової діяльності, руйнацію матеріально-технічної бази наукових та науково-дослідних інституцій, старіння наукових кадрів, від'їзд за кордон науковців, зменшення кількості суб'єктів господарювання, що на власній базі створюють передові технології.

Для підвищення рівня технологічної безпеки регіону його політика формування інноваційної моделі розвитку економіки повинна включати реалізацію таких заходів:

- сприяння заохоченню використання світового інтелектуального, наукового здобутку в усіх сферах економіки шляхом розробки і впровадження економічних стимулів формування ефективного інституціонального середовища;

- розширення обсягів внутрішнього ринку нереалізованих технологій та збільшення платоспроможного попиту на результати вітчизняних НДДКР;

- стимулювання всебічного розвитку інтелектуального потенціалу особистості, що передбачає активний вплив регіональної влади на всіх етапах формування людського капіталу;

- удосконалення системи непрямих методів впливу на процес розбудови сектора високотехнологічних виробництв;

- створення організаційно-правового середовища для розв'язання існуючих проблем у системі освіти і науки та завершення формування дієвих систем охорони і захисту прав інтелектуальної власності;

- створення стабільно функціонуючого організаційно-правового механізму генерування високопродуктивного знаннєвого ресурсу регіону.

Інституціональні трансформації в технологічній сфері мають відповідати наступним принципам [4]: 1) системність інституціональних процесів, зокрема необхідно враховувати взаємодію та підпорядкованість різних рівнів господарського механізму та інноваційних структур, на які спрямовані трансформації; 2) узгодженість інституціональних процесів в інноваційній сфері із загальними соціально-економічними трансформаціями; 3) комплексність оцінки

технологічної безпеки; 5) динамічність, у тому числі систематичне уточнення напрямів інституціональних процесів у середньо - та довгостроковій перспективі.

Стратегія технологічної безпеки регіону – це довгостроковий план дій, спрямованих на забезпечення економічної безпеки регіону, пошук та створення відповідних резервів для попередження, уникнення та ліквідації (нейтралізації, локалізації) можливих ризиків, загроз та небезпек технологічному розвитку регіону. Механізм формування стратегії технологічної безпеки регіону як послідовність дій органів влади, що включає комплекс функцій, принципів, методів та інструментів з метою її реалізації та цільових комплексних програм забезпечення технологічної безпеки на регіональному рівні відображає рис. 1.

Важливою умовою при формуванні стратегії технологічної безпеки регіону є визначення бажаного майбутнього її стану, і, виходячи з наявних потенційних резервів розвитку регіону здійснювати її реалізацію. Етапи формування стратегії технологічної безпеки регіону можна подати у вигляді схеми (рис. 2).

Місія регіону в стратегії полягає у забезпеченні його технологічної безпеки, згідно з якою розробляються цілі. Цілі забезпечення економічної безпеки регіону – це конкретні, бажані показники окремих визначальних характеристик технологічної безпеки регіону, яких необхідно досягти протягом певного періоду часу.

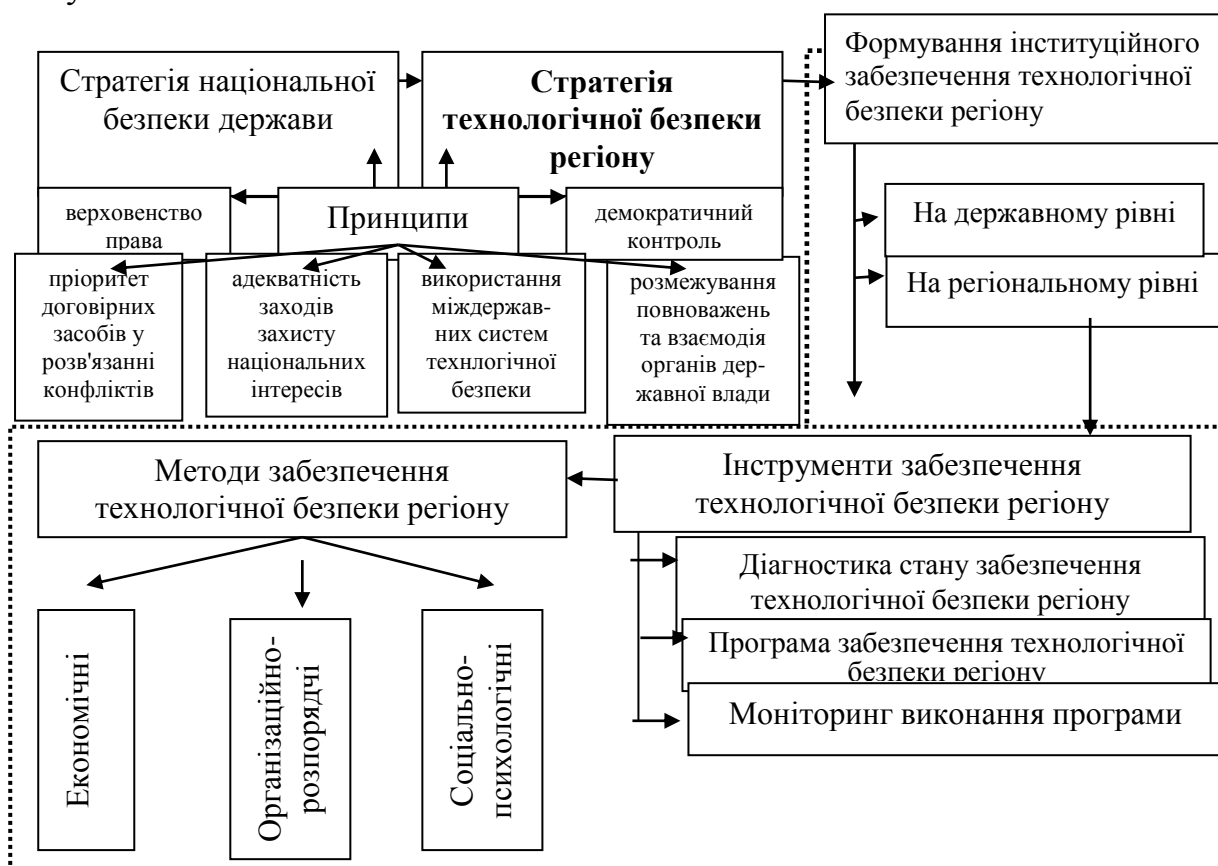

Рис. 1- Концепція формування механізму забезпечення стратегії технологічної безпеки регіону

Пошук шляхів реалізації механізму забезпечення виконання стратегії технологічної безпеки регіону має бути пов'язаний з діагностикою стану регіону. Відповідно, до виявлених в регіонах ризиків, загроз чи небезпек необхідно здійснювати формування та вибір стратегічних альтернатив забезпечення технологічної безпеки регіону.

Рис. 2- Етапи формування стратегії технологічної безпеки регіону

Висновки. Пріоритетними цілями та орієнтирами при формуванні механізму забезпечення стратегії технологічної безпеки регіону та нормативно-правових документів, що обумовлюють її впровадження, є: забезпечення самодостатності та конкурентоспроможності економіки регіону; збереження та зміцнення інтелектуального потенціалу; підвищення рівня фінансування науково-дослідницької діяльності; створення в регіонах умов для формування інститутів інноваційного розвитку та надійної системи попередження, а також протидії технологічним загрозам як внутрішнім, так і зовнішнім.

Список літератури: 1. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи : Аналітичні матер. до Парламентських слухань [«Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів»] / за ред. Л.І. Федулової, Г.О. Андрушка; Ін-т екон. та прогнозування НАН України. [Текст]. – К., 2009. – 196 с. 2. Ефремов К.И. Вопросы оценки экономической безопасности региона / К.И. Ефремов, Е.И. Георгадзе // Вопросы статистики. – 2002. – №2. – С. 57-59. 3. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів : монографія / за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: КНТЕУ, 2010. – 718 с. 4. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: в 3 т.; за ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.С. Кваснюка. –Т.1.: Економіка знань – модернізаційний проект України – К.: Феникс, 2007. – 544 с.

Надійшла до редакції 06.04.2012р.